

BIBLIOFIL KÖNYVTÁR

SZERKESZTI DR. DÉZSI LAJOS

1.

AJÁNLÁSSAL
ÉS KÉZÍRÁSSAL ÉKES
KÖNYVEK

GYŰJTÖTTE ÉS LEÍRTA
DR. SZALAY JÓZSEF
A DUGONICS-TÁRSASÁG ELNÖKE

BUDAPEST
A LANTOS R.-T. KIADÁSA

1 9 2 4

GYOMA, 1924
NYOMATOTT KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

A egy kissé túlozom a számítást, félszázada gyűjtők könyveket. Ugyanis még alig koptattam az elemi iskola padjait, amikor boldogult Berczik Árpád bátyám, nászútjáról jövet, szüleimbékécsabai házánál szállt meg feleségestől néhány órára s ekkor hozta nekem a *Hős szabó* című képeskönyvet. A nyomtatott betű varázsa megragadott s azóta sem ereszt. Tulajdonképen innen fogva olvasok és gyűjtök soha nem lankadó szenvedéllyel. Persze eleinte az ifjúság tapasztalatlanságával velejáróan — rendszertelenül.

Dehát chaosból lett a világ is; csak idő és teremtő akarat kell hozzá. Gyűjtésemnek volt időszaka, amikor tízezerre rugott könyveim, füzeteim, apró nyomtatványaim száma. Az időközben szerzett bibliografiai és bibliofil ismeretek, nagy bel- és külföldi könyvtárak tanulmányozása, a bírvágy lehiggadása, az ízlés javulása lassankint annak a belátására vezettek, hogy a kisebb számú, de érdekes s értékes könyvek gyűjteménye többet jelent, mint a tömegre törekvés, amely lehet a nagyközönséget kiszolgáló múzeumi és egyetemi könyvtárak feladata, azonban magános érje be azzal, hogy — habár lehetően minden szakra kiterjedő ú. n. reprezentatív könyvtára is van — abba mégis csak az alapvető, standard, valamint a szép könyveket kebelezze be. Az előbbieket okulásra, az utóbbiakat gyönyörködésre. Különben ez utóbbi rendszerre a magánost az anyagi és elhelyezési viszonyok korlátolt volta is kényszeríti. E cikk keretében csupán a könyvokozta gyönyörűségről, sőt annak is csak egy fajtájáról lehetvén szó, megállapíthatjuk, hogy a tulajdon ősi ösztönéből folyóan már magában a pusztá bírás is forrása az örömnnek. Fokozódik ez, ha tárgyához, jelen esetben a könyvhöz olyan momentumok kapcsolódnak, amelyek alkalmasak a bírás élvezetének növelésére. Ilyen mozzanatok a könyv csekély példányszáma (elveszett, elkobzott művek, kis mennyiségű bibliofil-példányok), létrejöttének régisége (inkunabulák), előző tulajdonosának kiválósága (Rákóczi, Petőfi stb. könyvei közül származók), kiállításának a megszokottnál különb volta (pa-

piros, betű, illusztráció, kötés, exlibris stb.) s szerzőjével a szellemi apaságon túlmenő kapcsolata (az író kézjegye, ajánlása stb.). Nem akarok ezen örömközők között fokozatot felállítani, azért csak egyszerűen konstátálom, hogy nekem évtizedek óta a legintenzívebb gyönyört azok a könyveim okozzák, amelyek szerzőjükkal kézírásuk révén vannak nexusban. A kézírás értékességének körülbelül ezek a fokozatai: először az írónak vagy mint szerzőnek, vagy mint tulajdonosnak egyszerű *szignálása*, majd az író *dedikációja*, különösen, ha a megtisztelt maga is kiválóság s végül — ami már bizonyos mértékig a grangerizáláshoz tartozik — az író *kézirata*, legkivált, ha annak tartalma és a nyomtatott szöveg azonosak. Mindez a megállapítás — ha másodsorban is — a mű illusztrátorára is vonatkozik. Hogy a szignálás milyen erősen ható ok a mű megszerzésére, mutatja, hogy a modern bibliofil kiadványok — már amennyiben élő szerzőkről van szó — rendszerint szignálva jelennek meg. Az író sajátkezű ajánlása érzelmi dolog, mely baráti szeretetből, a hűséges olvasó, a gyűjtő és régi kifejezéssel élve a „fautor“ megbecsüléséből, végül a viszonzás udvariasságából fakad. Mindenképen megtisztelés, aminek nem volna szabad piacra, hanem csupán közgyűjteménybe kerülni. A magyar bibliofiliában az ajánlásnak egyik legszebb példánya azon a Beranger Chansons-köteten van, amely valamikor a Petőfié volt. „Arany Jánosnak Petőfi Sándor — Tompa Mihálynak Arany János — Lévay Józsefnek Tompa Mihály — Szász Károlynak Lévay József.“ Minden igaz gyűjtőt megnyugtathat, hogy ez a bibliofil kincs ma a Kisfaludy Társaságé. De hát amikor kényszerítő anyagi körülmények családi ereklyét is elkótyavetyéltetnek a tulajdonossal, a dedikált könyvek sem lehetnek kivételek. S elvégre is remélhetőleg gyűjtőhöz kerülnek, aki különben *originális* ajánlások révén sokkal kevesebb ilyen példányra tudna szert tenni.

Mindkét kategóriánál kétségtelen, hogy a kézírás mint az író lelkének kisugárzása emeli a könyv becsét; de valósággal a szellemi alkotás műhelyébe enged bepillantást a harmadik válfaj, amely az ugyanazonos írott és nyomtatott szövegnek a könyv keretében való frigyesülését jelenti. Az írott szöveg maximuma, ha az a művet teljes egészében tartalmazza s amikor ez előbbtől eltérően technikailag nem olvad össze a könyvvel, hanem mint külön bekötött kéziratkönyv önálló életet él. Valóságos modern kódex!

A gyűjteményemből vett s betűhíven másolt alábbi példák talán alkalmasak lesznek az elmondottak illusztrálására. A szignált nyomdatermékek közül elsősorban a magyar törvénycikkeket, az articulusokat említem föl.

Mathias II. Articuli Posonienses Anni M. D. C. VIII., a király és Lépes Bálint nyitrai érsek aláírásával. *Ferdinandus II.* Art. Sopronienses M. D. C. XXV. a király és Sennyey István váci püspök aláírásával. *Ferdinandus III.* Art. Pos. M. D. C. XXXVIII. a király, Lippay György egri püspök és Ferenczffy Lőrinc aláírásával. *Leopoldus* Art. Pos. M. D. C. LXII. a király, Szelepcsényi György kalocsai érsek és Orbán István aláírásával. *Carolus VI.* Art. Pos. M. D. C. C. XXIII. a király, gróf Erdődy

László Ádám nyitrai püspök és Sigray József aláírásával (ifj. Eszterházy János grófnak szánt példány. A királyi aláíráson még ma is ragyog az arany porzó!) *Maria Theresia* Art. diaet. principatus Transylvaniae, MDCCLI. a királynő, Gyulafi László, liber Baro de Ratót (kancellár) és Benák Mihály aláírásával. Ugyanaz Art. Pos. MDCCLI. a királynő, gróf Nádasdy Lipót és Nedeczky Károly aláírásával.

Art. diaetales a. M. DCC. XCII. Aláírások: Franciscus (nyomtatva), sajátkezűleg: Comes Carolus Pálffy, Josephus Nagy. — Art. diaet. a. M. DCCC. II. Aláírások: Franciscus (nyomtatva), sajátkezűleg: Comes Carolus Pálffy, Ignatius Almássy. — Art. diaet. a. M. DCCC. VII. eredeti aláírások: Franciscus, comes Josephus Erdődy, Georgius Majlath. — Art. diaet. a. M. DCCC. XXX. (Jordánszky Elek tinnini v. püspök példánya sajátkezű bejegyzése szerint). Aláírások: Franciscus (nyomtatva), eredeti: Comes Adamus Reviczky, Georgius Bartal. — 1836. évi országgyűlési törvénycikkelyek (magyar és latin szöveggel). Eredeti aláírások: Ferdinánd, gróf Reviczky Ádám, Bartal György (ugyancsak latinul is). — 1840-dik évi országgyűlési törvénycikkelyek (magyar és latin szöveggel). Eredeti aláírások: Ferdinánd, gróf Mailáth Antal, Bartal György (ugyancsak latinul is).

A modern magyar és külföldi szerzők szignálta könyveim száma meghaladja a százat. Ezek közül ábécé sorban felsorolok néhányat azzal, hogy a *-gal jelöltek fölkérésre tiszteltek meg névaláírásukkal.

**ifj. Ábrányi Kornél*, Nemzeti ideál, Légrády 1898.

A magyar tudós társaság alaprajza és rendszabásai. Pesten, 1831. Trattner. A címlapon „gr. Széchényi István.”

**Ambrus Zoltán*, Midás király, 2 köt. Révai.

**Roald Amundsen*, Die Nordwest-Passage. München, Lehmann.

**Gróf Andrássy Gyula*, Az 1867-iki kiegyezésről, Franklin, 1896.

**Apponyi Albert* gróf Beszédei, Singer és Wolfner 2 köt. 1897.

Babits Mihály, Laodameia, Táltos, hollandi van Gelder merített papiroson.

**Babits Mihály*, Dante, A pokol, Révai, 1913. (pergament kötésű kiadás), u. a. A purgatorium, 1920, u. a. A paradicsom, 1922.

**Berzeviczy Albert*, Beatrix királynő, M. Történelmi Társulat 1908. A szignálás kelte: Szeged 1914. június 7.

**Beöthy Zsolt*, A tragikum, Franklin 1885.

**Bölsche*, Szerelem az élők világában, 3 köt. Bpest 1910. Politzer.

C. Borchgrevink, Das Festland am Südpol, Breslau, Schottlaender 1905.

**Concha Győző*, Újkori alkotmányok, 2 kötet, Akadémia 1884.

G. Ferrero, Az őskori civilizáció bukása. Ford. Schmidt J., Pantheon 1924.

**Fraknói Vilmos*, Martinovics és társainak összeesküvése, Ráth 1880.

Ferenczi Zoltán, Dante, Az új élet. Révai 1921. (diósgyőri papiroson a 694. sz. példány).

- **Görgey Arthur*, Életem és működésem Magyarországon az 1848—1849. években, 2 köt. Franklin 1911.
- D. Irányi et Ch. L. Chassin*, Histoire politique de la Révolution de Hongrie 1848—49., 2 kötet, Paris, Pagnerre 1859. A m. kir. testőrség könyvtárából származik
- **József főherceg*, Erdei magány, Athenaeum 1913.
- Lambrecht Kálmán*, Herman Ottó, Bpest, Bíró M., 1920. (famentes csontpapíron, 8. sz. péld.)
- A. Loria*, Malthus, Modena, Formiggini. 1911.
- **Th. Mann*, Königliche Hoheit, Berlin, Fischer 1911. (a szignálás kelte: Bpest, 1922 jan. 11.)
- A. Freyherr von Mednyánsky*, Malerische Reise auf dem Waagflusse in Ungern, mit 12 Ansichten, Pest, Hartleben, 1826.
- **Mikszáth Kálmán*, A jó palócok, Légrády 1882.
- Meyrink*, Der Golem, Leipzig, Wolff 1916. (Büttenpapier No 44.)
- Molnár Ferenc*, Égi és földi szerelem, Pantheon 1922. (az amatőr kiadás 225-ik száma, Rippl-Rónai József is szignálta).
- **Móricz Zsigmond*, Sárarany, Nyugat 1911.
- G. Freiherr v. Ompteda*, Minne, Berlin. E. Fleischel (Büttenpapier, No. 14.)
- Ostwald*, Feltalálók, felfedezők, nagy emberek. Ford. Kósa Miklós, Révai 1912.
- **Dr. Pintér Jenő*, A magyar irodalom története. 2 köt. Rényi 1909.
- Rainer Maria Rilke*, Neue Gedichte, 2 Bde, Leipzig, Insel-V. 1907.
- R. Schaukal*, Herbst. Gedichte. München, G. Müller 1914. (holland. Bütten No 103.)
- H. Sudermann*, Morituri. Stuttgart, 1897. Cotta. A zárai helytartóság által 1902-ben cenzurált példány.
- Szabó Dezső*, Az elsodort falu. 2 köt. Táltos 1919.
- **Count Paul Teleki*, The evolution of Hungary and its place in European History, New-York, Macmillan 1923.

I. MAGYAR IRODALOM

- Abonyi Lajos*, Szegény Szűcs Marcsa. Kecskemét, Szilády K., 1872. Az előzéklapon: „Felekiné-Munkácsi Flórának tisztelettel emlékül a szerző.”
- Ady Endre*: Szeretném, ha szeretnének. 5-ik kiadás, Athen., 1923. Száz számozott példányból ez a 3. Mellékelve „Őszben a sziget” kézírata.
- Ady Endre*: A menekülő élet. Nyugat, 1912. A címlapon: „Szegeden, igaz örömeivel a találkozásnak, nagy barátsággal, szeretettel, 1917. szept. 29. A. E.”
- Várkonyi báró Amade László versei*, összegyűjtötte stb. Négyesy László, Franklin, 1892. Mellékelve A.-nak Iszkaszentgyörgyön 1745. szept. 24-én kelt s a szalkszentmártoni gazdákhöz és esküdtekhez intézett négy oldalas ívrétű levele, amelyben keményen pirongatja őket, hogy nem férnek bőrükbe, a szegénységet istentelenül eltapodják, régi fami-

liájának pusztáját, Szentlőrincet darabolják . . . „Praedikator Uram is, jobb volna a Bibliát forgaútná, mint sem az M. Földes Urak, és: az Világi Falu dolgaiban avattya magát“ . . . „Jus gladiumja is vagy on az én Familiámnak“ . . . Aláírás: „Örökös Földes Uratok! Báró Amadé László Obester.“

Gróf Andrássy Gyula beszédei, kiadta Lederer Béla. 2 köt. Franklin, 1891. Mellékelve Kandó Kálmánhoz, Ránkra intézett keletnélküli levele, amelyben jelzi, hogy egyszerre csak ott toppan.

Dr. gróf Apponyi Albert: A magyar közjog osztrák világitásban. Franklin, 1922. Szignálva. Mellékelve A.-nak Bpest, 1880. márc. 9. keletű s az „Egyetértés“-hez intézett levele, melyben cáfolja, hogy az „egyesült ellenzék“ Kossuth Lajoshoz való kiküldetését elhatározta volna, annál kevésbbé, hogy ilyen kiküldetést A. elfogadott volna.

**Gr. Apponyi Sándor*: Hungarica, magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. 2 köt., Franklin 1900—2. A borítéklapon „Dr. Sz. J.-nek utólagosan ajánlja gyűjtőtársa, 1913. jan. 15. A. S.“

Arany János: Összes munkái. 12 k. Ráth, 1890. Mellékelve a költőnek Bpest, 1873. nov. 6-án kelt s Tóth Lőrincchez intézett levele a Rhédey-síremlék ügyében.

Arany János: Toldi — Tompa Mihály: Szuhay Mátyás — Garay János: Bosnyák Zsófia. Pest, Beimel, 1847. — Mellékelve A. J.-nak Tóth Lőrincchez intézett s Nkörös, aug. 8. 1855. keletű levele, melyben dolgozatának elmaradását ekként mentegeti: . . . „e prózai napi nyűg, mely alatt kivált most az iskolai év vége felé, vesződnöm kelle, épen nem volt kedvező a nálam különben is gyér inspirációra . . . De most, ne-hogy embertelennek, vagy gögösnek láttassam Kegyed előtt, nem mulaszthatom el a felelést“ . . .

Asbóth János: Magyar conservativ politika. Bpest, Légrády T. 1875. Beragasztva a következő szövegű autogramm-lap: „A politikai ellentétet szorítani kellene azokra, mikben a meggyőződések össze nem egyeztethetők. Más kérdésekre, más térre nem kellene átvinni. A.“

Asbóth Lajos emlékiratai az 1948/49-iki magyarországi hadjáratból. 2 köt. Ráth, 1862. Mellékelve testvérének Sándornak, az amerikai szabadságharcosnak, Missisipi hadigőzösön november hó 4-én 1851. kelt s következő szövegű kézírata: „Adja Isten, hogy imádott hazánk iránti tántoríthatatlan hűsége, becsületes szilárd jelleme, szép tehetségei és vas szorgalma gyümölcseit mielőbb élvezhesse Magyar Ország szabad földjén.“

Ábrányi Emil költeményei. Bpest, Fekete B. 1876. A címlapon: „Erkel Ferencnek, a nagy zeneköltőnek mély tisztelettel ajánlja Á. E. Bpest, nov. 7. 1875.“

**Ifj. Ábrányi Kornél és Ábrányi Emil*: Költemények Európa költőiből. Pest, Kertész, 1868. Az előzéklapon ifj. Á. K. és Á. E. névírása 1912. jan. 17-i kelettel s ez utóbbi bejegyzése: „Ettől a gyermekes dadogástól

- a Cyrano és a Monna Vanna nyelvezetéig: nagy út volt mindenesetre! Ezekből a határkövekből megmérheded: mennyit haladtam harminc esztendő alatt. (1868—1898, mikor a Cyrano magyarkiadása megjelent)“
- Áldor Imre, Ormodi Bertalan*, Kossuth Album. Pest, Gyurián, 1868. Mellékelve O.-nak két családias jellegű levele, melyekben azonban a 67-es kiegyezést közvetlenül megelőző pesti állapotokról is ír. „Itt most lelkesülttség és örömszibongás uralkodik a politikai helyzet kedvező fordulata s a ministerium kinevezése fölött . . . Most nálunk van nagy hivatalhajhászat, minden ember a miniszteriumba iparkodik jutni . . .“
- **Babits Mihály*: Levelek Iris koszorújából. Bpest, Nyugat, 1909. Az előzéklapon: „Van a tárgyaknak könyük B. M.“ — Mellékelve fél ívnyi kézirat, mely „Régi költők“ és „Virágének“ c. költeményeit tartalmazza.
- Bajza József*: Külföldi játékszín. I. köt. [több nem jelent meg] Pest, Beimel, 1830. Mellékelve a szerzőnek Pesten, octob. 13. 1839. kelt levele, melyben közli, hogy egy kis „röpkeiratot“ készített a pesti magyar színház dolgairól, amelyet szeretne az országgyűlésen elterjeszteni.
- Balassa Bálint* minden munkái, életrajzi bevezetéssel s jegyzetekkel el látva kiadta dr. Dézsi Lajos. 2 köt. Genius-kiadás. Bibliofil példány, ez a 89. sz. — Mellékelve B. unokaöccsének, szintén Balassa Bálint költőnek Pozsonyban, 1665. május 29-én kiállított s sajátkezűleg aláírt latinnyelvű okirata, mellyel Szvedernik nevű birtokát a Mednyánszkyak tartozásafejében Szelepcsény György kalocsai érseknek átengedi.
- Ballagi Mór*: A protestantismus harca az ultramontanizmus ellen. Pest, 1867. Osterlamm. — Mellékelve B.-nak Kazinczy Gáborhoz Pest, 1862. dec. 7-én intézett levele, mellyel a „Szemeretár“ első kötetének kezéhez jutásáról megnyugtatta s ebédre hívja.
- Br. Bánffy Dezső* beszámolója. Elmondta 1909. május 9-én Szegeden és u. o. elmondta 1910. február 20-án. Szignálva. Mellékelve B. miniszterelnöki névjegye, újívi üdvözléssel.
- Br. Bánffy Dezső*: Magyar nemzetiségi politika. Légrády Testv. 1903. Mellékelve B.-nak I. A. szegedi vasuti ellenőrhöz, Bpest, 1905. nov. 1-én intézett levele, melyben a szegedi vasuti leszámoló hivatal létesítésére stb. való visszapillantás megküldését köszöni. Továbbá egy kartonlap, mely Linek Lajosnak B.-ról készített három tollrajz karrikatúráját tünteti föl.
- Bartók Lajos*: Thurán Anna. Nagel, 1888. A címlapon: „Méltóságos Beniczky Ferencné szül. Bajza Lenke Úrnőnek, a kitűnő írónőnek hódolatteljes tisztelettel Bpest 3/9. 88. B. L.“
- Bartók Lajos*: Kárpáti emlékek. Spányi B. rajzaival, Franklin, 1885. Mellékelve 1898. máj. 12. levele, melyben az „Auróra“ válságáról tudósít, továbbá Baba Gáj, Tavasszal szeretnék meghalni, Dalok c. költeményeinek kézíratai.
- **Bartóky József*: Őszi esték. Franklin 1922. A címlapon: „Sz. J.-nek — Mikoriba a szindarabodat olvastam, egy éjszaka azt álmodtam, hogy

a csabai állomáson találkoztam Veled. Én fáradtan jöttem meg valahonnét, Te meg frissen, vígan akkor indultál valahová. Kérdeztem: hová indulsz? Azt mondtad: fel, a hegyek közé! . . . Hát az ember néha igazat álmodik. 1922. II. 24. B. J.“

Batsányi János poétai munkái. Budánn, Universitäs 1835. Beragasztva egy cédula a költő kézírásával: „Anna Gabriela Batschäni (sic) — Baumber ward geb. den 24. März 1766. zu Wien starb den 24 Julius 1839. zu Linz, Nachts vor 11 Uhr — Linz den 25. Julius 1839. Batsányi homme de lettres.“

**Bárd Miklós* versei. Budapesti Hírlap ujságvállalata, 1904. A címlapon: „Dr. Sz. J.-nek szives meleg üdvözlettel. B. M. Bpest, 921. okt. 1.“

Beksics Gusztáv. Kemény Zsigmond, a forradalom s a kiegyezés. Athen., 1883. Egybekötve u. a. második, javított és bővített kiadás. Athen., 1883. Mindkét mű címlapján: „Ngs. Falk Miksa úrnak tisztelete jeléül a szerző.“ F. M. exlibrisével.

Beniczky Lajos: Kálmán király és József császár. Bpest, 1858. Müller. — Mellékelve egy, Pest, 1867. szept. 4-én kiállított, 48-as honvédbizottmányi igazolvány B. L. aláírásával s a családi gyászjelentés „az 1868-ik évi julius hó 16-én történt rejtélyes eltűnése után bekövetkezett erőszakos gyászos kiműltéről.“

Des Grafen M. A. v. *Beniowski* Reisen. Aus dem englischen übersetzt v. I. R. Forster, Berlin, 1780. Voss. — Mellékelve a fordítónak Halle 1792 júli 31. kelts dr. Rinckhez, Königsberg, intézett levele, melyben Kantot is említi.

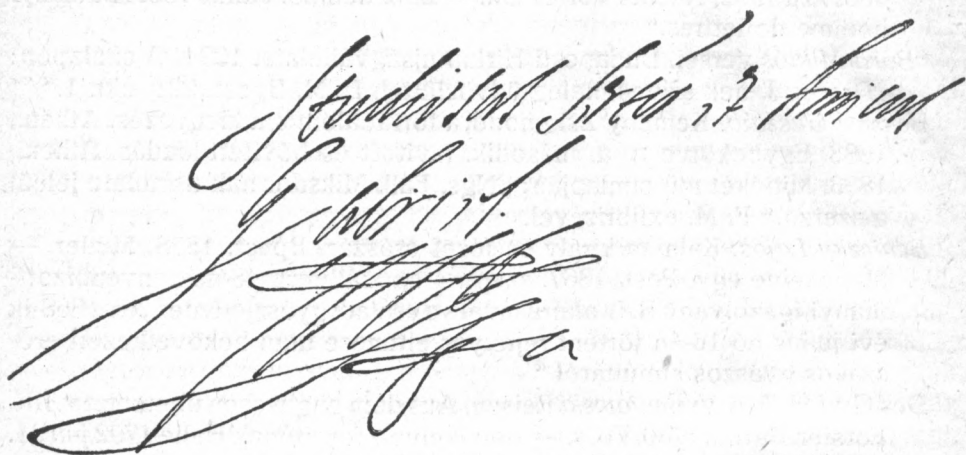
Beöthy Ákos: A magyar államiség fejlődése, küzdelmei. 4 köt. Athen., 1900—1906. Minden kötethez a szerzőnek részint ezen műre vonatkozó, részint parlamenti beszédeit tartalmazó kézíratai bőségesen mellékelve. Az I. kötethez mellékelte kéziratok egyikének szövege: „A forradalom oly eszköz, mellyhez csak a kétségbeesés küszöbén nyúl a nemzet. Annyi veszteséggel jár, hogy azt még áldozattal is kész kerülni az, kinek szíven fekszik a honpolgárok sorsa.“

**Berczik Árpád* színművei. 5 köt. Bpest, Franklin 1912. A címlapon: „Sz. J. kedves öcsémnek B. Á.“ A kötetekhez néhány levele mellékelve.

Bernát Gáspár: Kaczagányok. Pest, 1857. Müller Gyula. — Mellékelve „Nemzeti óvás“ c. anekdota kézírata, melyben elbeszéli, hogy 1826-ban a pesti német színházban József nádor jelenlétében jótékonycélú magyar előadást tartottak. Stuart Máriát adták. A legérdekesebb jelenetben a karzaton egy pudli elugatta magát. Mire Bod Pál talpig magyarban a zártszékek közepéről föláll s rettentő basszbariton hangon elkiáltja magát: „Ki beszél itt németül?“

Bethlen Gábor fejedelem kiadatlan levelei. Kiadta Szilágyi Sándor, Akadémia, 1879. A címlapon: „Trefort Ágoston vallás- és közoktatási minister úr ő nagyméltóságának hódolata és hálája jeléül Sz. S.“ A belső címlapon az ajánlott kezeírása: „Trefort.“ — Mellékelve a fejedelemnek Alba Julia die 27. Augusti Anno Domini 1627. keletű latin-

nyelvű levele. Egy Serenissimus Princeps-t értesít, hogy unokaöccse gr. Bethlen Péter, aki tanulmányai véget a római birodalom és Belgium némely helyein tartózkodik, hazájába visszatérte előtt a címzett udvarát is meglátogatja. Serenissimus jóakarátú támogatását kéri. A levél záradéka és aláírása sajátkezű: „Studiosus servitor et amicus Gabriel.“ Mellékelve még egy okiratdarab B. kancellárjának aláírásával: „Simon Pechy cancellarius.“

Bogisich Mihály: A keresztény egyház ősi zenéje. Eger, 1879. Az első címlapon: „Nagyon tisztelendő Krizsán Mihály segédlelkész úrnak baráti tisztelettel a szerző. Bp. 12/11. 1880.“

Brassai Sámuel: Magyar- vagy cigányzene? Kolozsvártt, 1860. — Mellékelve B.-nak Kolozsvár, júli 25. 1860. kelt s Kárfy Titushoz intézett levele, melyben kéri, hogy vállalja elezen röpiratának német fordítását.

**Bródy Sándor:* Király-idyllek. Pallas. (é. n.) A címlapon: „Dr. Sz. J. főkapitány úrnak szíves üdvözléttel B. S.“ — „Igazolom, hogy a szegedi premiért ebből tanultuk és sugtuk. Almássy Endre.“ A Lajos király válik c. darab szövege rendezői utasításokkal ellátva. Mellékelve az 1911. szept. 2-iki premier színlapja.

Bulyovszky Lilla: Norvégiából, úti emlékek. Emich, 1866. Az előző címlapon: „Ajándékol Piti Mihálynak gr. Zichy Hyppolyttól. Budán, 1867, nov. 21.“ Mellékelve B. L.-nak Bécsből Bényeyhez intézett s 1895. jan. 3. keletű levele, melyben Vinczéné Aloisia részére 10 forintot küld.

Dr. Búsbach Péter: Egy viharos emberöltő. Korrajz. Kilián. 1898. 2 köt. A címlapon: „Nagyméltóságú B. Bánffy Dezső miniszterelnök úrnak tisztelete jeléül B. P.“

**Cholnoky Jenő:* A sárkányok országából. Veszprém, 1900. Az előző címlapon: „Dr. Sz. J. kedves barátomnak ajánlom ezt a kis útleírást. Szíves üdvözléttel Dr. Ch. J.“

Csávolszky Lajos, Az árulás története. Bpest, 1908, Világosság kny. Mellékelve Seffer Lászlóhoz Bpest, 1882, febr. 12-én intézett levele, mely szerint lapja éjjeli felügyeletét Déryre bízta, míg S. az országgyűlési tudósításokat készítené el.

Csávolszky Lajos, Mi lesz? A mai politikai helyzet. Bpest, 1905, Világosság kny. Mellékelve „Almásy úr“-hoz intézett keletnélküli levele, mely szerint irtózatot anyagi bajokkal küzd; kéri lapja támogatását; a tett szolgálatok nem maradnak köszönet nélkül. Gelléri Mórt még mint szegedit említi.

Csengery Antal, Történeti tanulmányok és jellemrajzok. 2 köt. Ráth, 1870. Mellékelve Cs. névjegye ezen sor írásával: „Bun Samu urat ajánlja.“

Csengery Imre beszéde Beöthy Ödön emlékezete nyilvános megörökítése tárgyában, Nagyvárad, 1868. Az előzéklapon: „Beöthy Ödön özvegyének Cs. I.“ — Mellékelve B. Ö.-nek 1854-ben De la Marchouse és Jersey-ből nejehez intézett két levele s B. Ö.-nének Nagyváradról 1865. és 1866. években írt két levele Ákos fia követválasztásáról és gazdasági ügyekről. Mellékelve továbbá Debreczen sz. kir. városnak 1835 Karátson hava 16-ik napján kiadott Levele, melynek rendiben tudatja, hogy B.-t a város polgárai közé fölvette; Budapest 1848 April 20. kelt s István nádor k. helytartó s Szemere Bertalan belügyminister által aláírt Rendelet, mely szerint B. Bihar vármegye főispánjává kineveztetett; végül B.-nek Debreczen 1849 ápril 5-én kelt és Mészáros Lázár hadügyminister által aláírt huszárezredesi kinevezése. Csatolva B.-nek a P. Thewrewk J. által kiadott Magyar Pantheonben közölt arcképe.

**Csengery János*, Sophokles drámái, 2 köt. Kiadta Janovics Jenő, Kolozsvár, 1919. Az első címlapon: „Dr. Sz. J. kedves barátomnak Szeged 1921 dec. 14. Cs.“

**Cserzy Mihály* (Homok), Játszik a délibáb. Regény. Szeged, Endrényi I. 1913. Címlapján: „Dr. Sz. J. szeretett barátomnak és író társamnak, kellemes emlékezéssel a csöngőlei kirándulásra, melynek zombékos pázsitján először esett szó közöttünk e könyv megírásáról. Szegeden 1912. III. 11. Cs. M.“

**Csikó Gergely*, Az ellenállhatatlan. Vigjáték, Temesvár, 1878. Mellékelve Cs. kéziratában a darabnak „A kiállhatatlan“ c. parodiája. A kéziratot Bartók Lajosnak Muszka 1878 okt. 16. keletű szerkesztői rendelkezése, hogy azt a Bolond Istók részére szedjék ki.

Czuczor Gergely, Aradi gyűlés. Hősköltemény öt énekben. Pesten, Eggenberger, 1828. Az előzéklapon: „N. T. Farkas Vincének tisztelője Cz. G.“

I. *Dankó*, Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae. Bpest, Franklin, 1893. A címlapon: „A. Pór I. E. C. P. Canonico Abbati, Arnoldi condam Episcopi Ipolyi, qui primus ratione veterum literarum monumentis mythologiam patriam enarrans, mansurum fundamentum antiquitatis hungaricae recensendae iecit, biographo, in modum xenii paschalis, 1893. obtulit editor“.

Dankó Pista, Cigányszerelem. Életkép. Nagel, 1899. Beragasztva exlibrisszerűen egy autogrammlap, amelyen egy sor hangjegy s egy háromszakaszos vers van D. kézírásában. Az előbbi: „Béla cigány“, az utóbbi: „Az egyiket most esketik . . .“

Deák Ferenc Beszédei. 6 kötet. 1829—1873, összegyűjtötte Kónyi Manó, Franklin. Mellékelve D.-nak Pesten oct. 14-én kelt s az Alföld-fiumei vasútigazgatósághoz intézett levele, mely szerint a neki küldött szabadjegyet nem fogadja el, miként a többiét is visszautasította . . . „Ne vegye a tisztelt Igazgatóság ezt rossz néven, olybá veszem e megtiszteltetést, mintha azt élvezném is. De helyzetem nem enged más-kép cselekednem . . .“

Deák Ferenc, Adalék a magyar közjoghoz. Pest, Pfeiffer 1865. Mellékelve Bánffay Simonhoz Pest 1872 okt. 5-én intézett levele Lukonics Gábor zalamegyei ifjú érdekében. Rossz egészségéről panaszskodik. Mellékelve még a Pesti Naplónak 1865. ápr. 16. száma, melyben D. F. hűsvéti cikke „Még néhány szó a „Botschafter“-nek ápril. 9-iki cikkére“ c. a. megjelent.

Gróf Desseffy Emil, A magyar vám és kereskedési ügy és annak végeligazítási módja. Landerer és Heckenast, 1847. A borítéklapon: „Öszinte tiszteletének jelentése mellett emlékül küldi a' szerző.“

**Déchy Mór*, Kaukázus. Athen. 1907. Az első címlapon: „Örömmel látom, hogy Dr. Sz. J. úr gyönyörű könyvtárában, szerény munkámmal a bennünket Magyarokat elsősorban érdeklő Kaukázus-irodalom is képviselve van. Budapest, 1911 október hó 25-én dr. D. M.“

**Dr. Dézsi Lajos*, Tinódi Sebestyén. Athen. 1912. A címlapon: „Kedves Sz. J. barátomnak egy felejthetetlen kedves est emlékéül. Szeged 1923 márc. 8. Dr. D. L.“

**Dézsi Lajos*, Magyar író és könyvnyomtató a XVII. században. Misztótfalusi Kis Miklós, Pápai Páriz Ferenc. Bpest, Ráth, 1899. Az első címlapon: „Író, könyvnyomtató és könyvolvasó alkotják az irodalmi Szentháromságot. Ezek közül kettőnek ez az igénytelen munka állít emléket, a harmadiknak dr. Sz. J.-nek nagyrabecsüléssel szíves üdvözlését küldi HMVásárhely 1914. VI. 22. Dr. D. L.“ Mellékelve P. Páriz F. fiának ifjú Ferencnek, Hala Magdeburgicában 1712 Júni 10. kelt levele, melyben atyját is említi: „látom az Apám Uram irántam való Atyai sollicitudóját . . .“

Ludwig Dóczi, Carmela Spadaro. Novelle, Stuttgart, Bonz V. 1890. A címlapon: „Hevesi Lajosnak, kedves druszámnak D.“

Döbrentei Gábor, Virág Benedek emléke. Buda, 1835. Mellékelve D.-nek Bártfay Lászlóhoz 1834. okt. 24-én intézett levele, melyben jelenti, hogy m. játékszíni jutalmazott feleletekből 500 példány nyomtatva van.

Dr. Th. Duka, An essay on ugor languages. (London 1889.) Az első lapon: „Marcelnek (t. i. Duka M.) Tivadar, London aug. 10. 1889.“

Egressy Gábor, Törökországi naplója. Pesten, Kozma 1851. Mellékelve E.-nek mint kormánybiztosnak Szeged 1848. dec. 1-i keletű írásos rendelete, melyben a honvédség részére attilák, sapkák, nyakravalók stb. sürgős készítését és szállítását parancsolja meg. Saját kézírású az aláírás s ezen záradék: „Megjegyzendő, hogy a nyakravaló alatt nem kapcsokra készült régi katonai nyakravalók értetnek, hanem elől megköthető magyar szabású nyakkendők.“

**Endrődi Sándor*, Kuruc nóták. Bpest, 1897. Az előzéklapon: „Sz. J. úrnak kuruc keserűséggel Bp. 918 máj. 1. E. S.“ A 76—77. oldalon közölt Nincs oly nemzet c. költemény kézírata mellékelve.

**Endrődi Sándor*, Isten felé. Költemények, Athen. „Szalay József felé E. S.“

b. *Eötvös József*, A Karthausi. 2 kötet Pesten, Hartleben 1842. Mellékelve E.-nek 1866 jul 28-iki s értékpapirosok eladása és vétele tárgyában írt levele, melyben Lónyayt, Csengeryt s Lukácsot említi.

**Eötvös Károly*, Utazás a Balaton körül. 2 köt. Révai T. 1903. A címlapon: „Dr. Sz. J.-nek szíves barátság jeléül. Szeged 1911 június 12. E. K.“

Erdélyi János, Magyar közmondások könyve, Pest, Kozma V. 1851. A címlapon: „N. t. Somogyi Károly úrnak“. Mellékelve E.-nek Sárospatak 1853 szept. 15-én kelt levele, meséknek és daloknak Heckenast által kiadása tárgyában.

Erdős Renée, Aranyveder. Stephaneum (é. n.) Mellékelve: Jöttem hozzatok c. költeményének kézírata.

Falk Miksa, Kor- és jellemrajzok, Révai T. 1903. Mellékelve Tóth Lőrinc-hez Bécs 1862 jan. 19-én intézett levele, melyben akadémiái taggá történt megválasztásáért köszönetet mond . . . „A hazai tudomány és irodalom veteránjai, kiknek soraiban Kegyed oly kitűnő helyet foglal el, gondoskodtak arról, hogy a fiatalabb nemzedék legalább a jeles példányoknak ne legyen híjával. Azokat követni ez én iparkodásom célja!“ . . .

Fazekas Mihály, Ludas Matyi Bétsben, 1817. Mellékelve egy ív, melyen F. M. mint kollégiumi perceptor tizenhárom sorban nyugtatja, hogy Komáromi Imre a kölcsönvett tőke után kamatokat fizetett.

Fáy András eredeti meséi és aphorizmái. Pesten, Landerer L. 1825. Hozzákötvé F. A.-nak Pesten 1. Jan. 1848. kelt s egy hölgyhöz intézett új-évi gratuláló levele.

**Ferenczi Zoltán*, Petőfi életrajza 3. köt., Franklin 1896. A címlapon: „Dr. Sz. J. k. barátomnak F. Z.“ Mellékelve F. Z.-nak Bpest, 918. 27/III.-ról kelt levele Petőfi S. tanuló évei adatáról.

Frankenburg Adolf, Emlékiratok, 3 köt. Emich 1868. Mellékelve a szerzőnek Bécs 1867. dec. 9-i levele, melyben többek között ezeket írja: . . . „Néhány nap előtt csakugyan fölszólítottam valami Warrmann (!) úr által a „Pester Lloyd“ szerkesztésének átvételére. Úgy hiszem azonban, hogy föltételeim, melyek szerkesztői függetlenségemre vonatkoz-

- nak, a nevezett úrnak nem tetszenek, mert nyomban *Falkot* kereste föl, aki tegnapelőtt alá is írta az illető szerződést. Sok szerencsét hozzá: reám nézve savanyú volt a szöllő.“ . . .
- Garay János* összes költeményei, baráti megbízásból kiadta Ney Ferenc. Pest, 1854. Müller E. Mellékelve egy album-lap a költő kézírásában, Kelt Pest, február 23-kán, 1837, kezdősora: „A'ki szeretteidet könyvedbe óhajtod egyenkint,“ . . .
- Gárdonyi Géza*, A bor, Singer és Wolfner, 1901: „A legkedvesebb anyós-nak, Györgyné asszonynak G. G.“
- Gárdonyi Géza*, Füzfalevél, nyárfalevél . . . Költemények. Singer és Wolfner. 1904. A címlapon: „Ujlaki Antal barátomnak G. G.“ A 102. és 103. oldalon közölt A zugligetben c. költemény eredeti fogalmazványa az illető helyen beragasztva. A költemény először 1894-ben az Uj Időkben jelent meg. Több eltérés van a két szöveg közt.
- **Dr. Gáspár Ferenc*, Hét év a tengeren, Singer és Wolfner. „Dr. Sz. J. főkapitány úrnak hazafias üdvözléttel Dr. G. F. Szeged VI. 19. 1912.“
- Gorove István*, Nyugot. Utazás külföldön, 2 köt. Heckenast 1844. Mellékelve G.-nak Pest, 1841 nov. 14-én kelt s Heckenasthoz írt németnyelvű levele nyomtatvány rendelkezése tárgyában.
- Napoleon's Maximen der Kriegführung, Weimar, 1852, Voigt. A címlapon: „Görgei István tulajdona.“
- Grünwald Béla*, A régi Magyarország, 1711—1825. Franklin, 1888. A címlapon: „Csávolkszky Lajosnak barátsága jeléül a szerző.“
- Grünwald Béla*, Az új Magyarország, Franklin 1890. Mellékelve Bpest, 1885 febr. 9-iki levele, melyben egy mulatságról tudakozódik, amelyen állítólag Hurbán is ott volt, vállaikon hordozták s az orosz cárt éltették.
- Gyóni Géza*, Szomorú szemmel. Versek. Lampel, 1909. Belekötve a 20. oldalon közölt Ó csak ne vádolj! c. költemény kézírata.
- Gyóni Géza*, Lengyel mezőkön, tábortűz mellett, Przemysl, 1914. Knoller. A könyvet Szikszay György P.-ben fogságba esett honvéddörmeister hozta a tulajdonosnak. Fogságában évekig ágya deszkái közt rejtette a könyvet, melynek föllelt példányait az oroszok elpusztították. Egybekötve Gy. G.-nak Nagy Lajos gyurói lelkészhez intézett tábori levelezőlapja P.-ből szept 1-ről keltezve, melyben harci verseit említi: „mert a Múzsza a fegyverek közt sem alszik, csak másképen szól“.
- Gyulai Pál* költeményei, Ráth. Az előzéklapon: „Benke Gyuláné Szenes Ilka úrasszonynak tisztelettel, Leányfalva aug. 25. 1880. Gy. P.“
- Gyulai Pál*, Kritikai dolgozatok, Akadémia, 1908. Mellékelve egy cédula Gy. P. ceruza-jegyzetével: „E munka után tiszteletdíjat még nem kaptam.“ Családi gyászjelentés.
- Dr. Haynald Lajos*, A szentirási mézgák és gyanták termőnövényei, Kolozsvár, K. Papp M. 1879. Mellékelve H.-nak Wien 3. VII. 1878-ban kelt s egy egyetemi tanárhoz intézett s könyvtárának gyarapításáért köszönetet mondó levele.

- Boldog emlékezetű *Hám János* szatmári püspök egyházi szentbeszédei. Közrebocsájtja Meszlényi Gyula szatm. püspök. 2 köt. Szatmár, 1894. Mellékelve H. J. aláírása: „Joannes Eppus Szathmar.“ és „Meszlényi Gyula szathmári püspök.“
- Hegedüs Loránt*, A székelyek kivándorlása Romániába, Bpest, 1902. A címlapon: „Dr. Sz. úrnak őszinte tisztelettel H. L.“
- Herczeg Ferenc*, A költő és a halál, Rudnay Gy. képeivel, Singer és Wolfner, 1923: „Sz. J.-nek tisztelettel és barátsággal. Szeged, 923. apr. 22. H. F.“
- Herczeg Ferenc*, Ocskay brigadéros, történelmi színmű, Singer és Wolfner, 1921. Mellékelve H.-nek az Akadémiában 1900 jan. 7-én tartott „Ocskay Brigadéros“ c. székfoglalójának 15 ívoldalny kézirata.
- Herman Ottó*, Az ősfoglalkozások, Bpest, 1898. A címlapon: „Az Egyetértés tek. szerkesztőségének tisztelettel H. O.“ Mellékelve H.-nak Tömörkény Istvánhoz Bpest 1897. okt. 19-i kelettel intézett levele, melyben magyarázatát kéri a „gyűrőce szár“ jelentésének, amit T.-nek pásztor terminusokban gazdag tárcájában olvasott.
- Herman Ottó*, A magyar pásztorok nyelvkincse. Hornyánszky V. 1914. Korrektura példány. A szerző följegyzésével: „Teljes példány. A képek rendben.“ Mellékelve a szerzőnek Scheffer Lászlóhoz a Madary-párt elnökéhez Budapest 1890 január 10-én intézett politikai tartalmú levele ... „az a szent igazság, hogy egy boldogított kerület nem boldogít hazát, de a boldog haza boldogságot áraszt a kerületek összességére“ ...
- Hentaller Lajos*, A balavásári szüret, 1894. A címlapon: „Sz. J. barátjának igaz szeretettel H.“ Mellékelve a következő szövegű kézirat lap: „A németek már régidő óta úgy ismertek az egész világ előtt, mint a legengedelmesebb, legszolgaibb nép, mely nem gondolkozik, hanem aláztos, fejbókoló szolgája urának. A fiatal német császár a szolgát rabszolgává teszi; s nem veszi észre, hogy a németek milliói várják az új Spartacust. Lelle 1895. szept. 23. H. L.“ (Maga sem gondolta volna, hogy pontosan huszonöt év múlva csakugyan megjelenik a Spartacus Németországban. Sz. J.)
- **Horánszky Lajos*, Bacsányi János és kora, Hornyánszky, 1907. A magyarság egy derék őrtállójának szíves üdvözlötet küld 1918. okt. hónapban H. L.“
- Horváth Mihály*, Magyarország függetlenségi harcának története 1848 és 1849-ben, 3 köt. Genf, Puky M. 1865. Mellékelve H. M.-nak nénjéhez (a boríték szerint a Madame Marie Ivánkoviťs a Szegedin, Hongrie Palánk, Oroszlán-utca.) Genéve-ben 1863. jan. 4. írt levele, melyben pénzügyi elszámolások mellett azon panaszkodik, hogy Heckenast közlése szerint eddig tanított iskolakönyvét eltiltották, s történelmi munkája 5. és 6. kötetét sem bocsájtja keresztül a cenzura.
- Karl Hugo*, Die grosse Fibel in zwei dramatischen Dichtungen. I. Das Schauspiel der Welt in vier Akten, Wien, 1844. A külső címlapon:

„Dem Herrn k. k. Regierungsrath von Deinhardstein, Verfasser des „Hans Sachs“ hochachtungsvoll von K. H.“ II. Der Stein der Weisen in vier Akten, Wien, 1844. A külső címlapon u. a. ajánlás.

Hunfalvy János, A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása. 3 köt. Bpest, 1863. Mellékelve H. J.-nak n. Horváth Károly orosházi kir. közjegyzőhöz Bpest, 1887 máj. 12-én intézett levele, amely szerint Vécsey Tamás nem akar semmiféle mandátumot elfogadni, csakis tanár akar maradni.

Hunfalvy Pál, Magyarország ethnográfiája, Akadémia, 1876. Mellékelve a szerző névjegye ötsoros írással és Gyulai Pálnak H. P. fölött (1891 dec. 2.) tartott búcsúztató beszédének kézirata.

Illéssy János, gróf Koháry István élete és munkái, Karcag, Szödi, 1885. Mellékelve Kohárynak Csábrág 1718. március 19-én kelt s a szécsényi-conscriptiojára vonatkozó levele.

Inczédi László, Versek, Bpest, Szépirodalmi Könyvtár, 1892. Mellékelve Márc. 15. c. költeménynek kézirata. Kezdősora: „A gyáva hízelt és ünnepejen, Hazug törvénnyel diktált más napot“...

Ipolyi Arnold, Magyar mythologia, Pest, 1854. Heckenast. Mellékelve Bpest 880. máj. 13. levele, amelyben az Egyetértés téves hírével szemben annak megállapítását kéri, hogy a felső korona csakugyan római Sz. István korona.

N. Istvánffi, Regni hungarici historia, Coloniae Agrippinae, H. Rommerskirchen, 1724. (J. J. Ketteler.) Mellékelve egy ivnyi latin nyelvű kivonat a magyar diéta döntéséből 1600. évről; tárgya a harmincadok rendezése a borkereskedelem szempontjából. A kivonatot I. sajátkezűleg írta alá. Szabó Dezső könyvtárából.

Jászai Mari, A tükröm, Bpest, 1909. A címlapon: „Kedves arcának emléke sohasem homályosult el szívemben és boldog vagyok hogy e könyvben leírt gondolataim a tisztelt barátnak lelkén is átsuhannak. Meleg üdvözléssel, 1912. szept. 17. J. M.“

Jósika Miklós, Vázolatok, Kolozsvártt, Tilsch, 1835. Exlibris módjára a könyvtáblára ragasztva levelének befejező töredéke: „híve Jósika Miklós“. Batthyány Kázmér gróf 1849. külügyminiszter címere a kötésen.

Jókai Mór, Az arany ember. Dráma, Révai T. 1885: „György Jánosné asszonyságnak emlékül 1885. Jan. 10. J. M.“ Mellékelve J. M.-nak Mosonyi Károly színigazgatóhoz Bpest 1884. dec. 12-én intézett levele, amely szerint a drámát „egyszersmindenkorra fizetendő 25 fr., azaz huszonöt forint tiszteletdíjért“ átengedi.

Jókai Mór, A baloldal az igazi reformpárt. Képviselői jelentés Pest-Terézváros polgáraihoz. Ath. 1872. Mellékelve J. névjegye: Jókai Mór Pest, terézvárosi képviselő. Rajta ezen sorok: „Kedves Barátom! Adhatom a cikket, de egyszerre lehetetlen azt közölni, mert igen hosszú. Beleegyezel a kétfelé hasításába? barátod J. M. 16/3. 70.“

könyvek iránti érdeklődés emelkedni kezdett, ami a szerzőket az írásra, a könyvnyomtatókata kiadásra buzdította. Itt látunk első ízben olyan változást, mely határozottan a felállítását indokolta ténne. Viszont fájdalommal nélkülözzük a XVIII. század folyamán megjelent magyarországi könyveknek olyan időrendi összeállítását, amelyet Szabó Károly az 1711 előttiékről készített.

Ennek folyományaképpen úgy véljük, hogy a XVIII. század folyamán megjelent magyar könyveknek van olyan értékük, mint egyik-másik XVII. századnak s megérettnek látjuk az időt arra, hogy a magyarországi könyvek értékelését revízió alá vegyük, a régi magyar könyvtár fogalmát pedig legalább is 1790-ig toljuk ki, mert az eddig érvényben volt megállapítás indokolatlannak látszik.

Gárdonyi Albert.

AJÁNLÁSSAL ÉS KÉZIRÁSSAL ÉKES KÖNYVEK

(HARMADIK KÖZLEMÉNY)

Josephus Palatinus, Statuta pro judiciis Jazygum, et Cumanorum, Pesthini Trattner, 1820. Latin és magyar szöveggel. Az utóbbi címe: A Jász és Kun megyebeli törvény-székeket tárgyzó statutumok, melyek Jósef Nádor-Ispány, mint azon Megyék grófja, és Birája által megerősítettén, . . . közönségesse tétettek. — Mellékelve Budae 14-ta Martii 1843 keletű okmány-töredék, aláírva: „Josephus Palatinus.“

[II. József] Közönséges törvény a vétkekről, és azoknak büntetésekről, Budán, Kir. Akademia betüivel 1788. — Mellékelve Bécs 1780 keletű okmánytöredék József császár aláírásával; ellenjegyezték gróf Eszterházy Ferenc és Brunsvik József.

József főherceg, Czigány nyelvtan, Akad., 1888. — Mellékelve: 1. a főhercegnek Kálmány Lajoshoz Fiume, 1873 ápr. 9-én intézett s az Ethnologische Mittheilungen aus Ungarn c. folyóiratnak közreműködésével támogatása érdekében írt levele; 2. a műirodalmi kalauzát szerkesztő Ponori Thewrewk Emilnek Bpest, 1887 dec. 22-én kelt s Tóth Lőrincchez intézett levele, melyben tudakozza azt a kis cigány szótárt és nyelvtant, ami Toldy állítása szerint Fáy András kéziratái közt maradt.

Justh Zsigmond, A pénz legendája, Singer és Wolfner, 1893. — Mellékelve J-nak Punjab-ból Szabolcska Mihályhoz intézett hét oldalas levele dec. 22-éről; melyben közli, hogy márciusban haza tér s nyáron meglátogatja Sz.-t, mert Erdélyről regényt akar írni.

**Karinthy Frigyes*, Így írtok ti, Bpest, Modern Kvtár. A címlapon: „Sz. J. urnak meleg kézszorítással K. F. 912 októberben.“

Kassics Ignác, Praxis juridica civilis, Pestini, 1835, G. Kilián, 2 rész. Mellékelve Bécsből 1829 okt. 29-én kelt magyar nyelvű levele, amelyben az ottani udvari cancelláriánál folyamatban lévő urbáriális per sorsáról értesít.

Katona József, Bánk-Bán, Trattner, Pesten, 1821. — Mellékelve egy ívnyi kézirat, amelyen K. J. mint Kecskemét város actuariususa 1822 július 1-én 36 sorban ingó vagyon összeírásról s vételár felosztásról elszámol.

Kautz Gyula, A fém pénz- és valutaügy, Pesti Knyomda, 1877. A címlapon: „tisztelettel a szerző”.

Kazinczy Gábor, Kazinczy Ferencz levelezése Kisfaludy Károllyal s ennek körével, Emich, 1860. — Mellékelve K. G.-nak gróf Dessewffy Emilhez intézett s keletnélküli (1860) levele, melyben annak a szükségességét közli, hogy a Kazinczy-ügyet a diéta alatt a közönség tudomása elé terjesszék.

Kazinczy Gábor, Emlékbeszéd Kemény Dénes fölött. 1849 ápr. 1-én. Debreczenben, a képviselőház határozatából, a város könyvnyomdájában. — Mellékelve K.-nak Pest 1838 febr. 27-iki levele, melyben a nógrádi patvarista Vachott kezdő költőt, továbbá Bajzát említi és szándékát, hogy ily című gyűjteményt ad: Táborozások élet és literatura körében.

Kazinczy útja Pannonhalmára, Esztergomba, Vácra. — Pesten, 1831. Landerer. Az előzéklapon: „A Szerző ajándékából birja Domby Márton” (író, Csokonai barátja). — Mellékelve Kazinczy Ferencnek Sárospatakon, 1821 jul. 26-án keltezett s egy Obersterhez intézett négyoldalas levele hadiemlék felállítása tárgyában.

Káldi György, Szent biblia, Budán, Universitas 1782. — Mellékelve K. Gy.-nek Szombathelyt 1617 jan. 17-én kelt és Modor sz. kir. város bíráihoz s esküdteihez intézett levele, amelyben tiltakozik az ellen, hogy neki pénz helyett bort fizessenek, mert hitelezői tőle is pénzt követelnek, különben ügyét a Kir. Kamarára fogja bízni.

Kálmány Lajos, Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. A hold nyelvahagyományainkban. Akad., 1887. A címlapon: „Tekintetes Reizner János könyvtár-igazgató stb. Úrnak tisztelete jeléül K. L.” — Mellékelve az értekezésnek 20 oldal ívrétű kézírata.

Károlyi Sándor gróf elnöki megnyitója a szövetkezetek nemzetközi kongresszusán, Bpest, Steph. 1904. — Mellékelve Szegeden 1860 télhó 10-én kelt levele, mellyel egy „Tisztelt Hazafi”-t gazdasági egyleti választmányi tagságáról értesít.

Kerékgyártó Árpád, Magyarország emléknapi, Bpest, 1882, Lauffer. — Mellékelve a szerzőnek Bpest, 1886 szept. 9-i levele, melyben Tóth Lőrincet akadémiai taggá választásának 50. évfordulója alkalmából üdvözl.

***Kiss József** Háborús versei, Várady Albert rajzaival, Bpest, 1915, Hét. Számozott péld. — Az előzéklapon: „Sz. J.-nek: Nyájas barátom, hájas barátom, ez a legdrágább jelző, amit most neked adhatok. Isten tartsa meg sokáig a te fényes tatárkoponyádat! K. J.” (Ugyanis akkoriban, háborús inség idején, egy bődön zsírt küldtem a költő háztartásának. Sz. J.)

*Kiss József, Háborús versei, Bpest, 1915, a Hét kiadása. A címlapon: „Sz. J. édes czimborámnak, főkapitány Szögedén, meleg szerető szívvvel K. J.”

Klapka György, Emlékeimből, Franklin, 1886. — A címlapon: „Hódolata és tisztelete jeléül Báró Kolisch Irma ő méltóságának, 1890. K. Gy.” — Mellékelve K.-nak Herkály pusztán, 1849 szept. 27-én kelt kiáltványát s a komáromi vár megadásának föltételeit tartalmazó nyomtatvány, az utóbbi alatt Haynau s a magyar tiszték nevei.

(Folyt. köv.)

Szalay József.

SZÍNÉSZETTÖRTÉNETI VONATKOZÁSÚ PESTI ÉS BUDAI NYOMTATVÁNYOK A XVIII. SZÁZADBÓL A NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN

SZÍNHÁZ és nyomda, a modern szellemi életnek ez a két jellegzetes jelensége, szoros kapcsolatban van egymással. Minden színháznak szüksége van a sajátára és azért minden színházi város színi nyomtatványoknak egész seregét termeli. Ezek a nyomtatványok a színházzal egyidejűleg Pesten és Budán is megjelennek. A napi szükséglet termékei, kis terjedelműek, efemer értékűek s így senki sem őrzi meg őket. Épp ezért legtöbbjük ma már teljesen elveszett s az a néhány, amit a véletlen megtartott, a legnagyobb könyvészeti ritkaságok közé tartozik. Pedig nemcsak színészettörténeti szempontból érdekesek, hanem hű tükröi a pesti nyomdászat akkori állapotának, valóságos mintagyűjteményei a pesti könyvdíszítő művészetnek a XVIII. század végén. A pesti színészet kezdetei németek; de amint a magyar színészet gyökeret ver, ez is bőven termeli, már járt úton haladva, ezeket a nyomtatványokat. A Nemzeti Múzeum könyvtára ezeknek a ritka és érdekes füzeteknek leggazdagabb lelőhelye. Itt a színi nyomtatványoknak minden fajtája képviselve van: alkalmi versezetek, szöveggönyvek, operák és operettek kedves áriáinak gyűjteményei, zsebkönyvek és színlapok egyaránt.

1. *Alkalmi versezetek.* A színházi nyomtatványoknak ez a fajtája az irodalomtörténetirő számára kevés érdekeset nyújt, hisz gyakran külföldi versezetek egyszerű utánnyomatával állunk szemben; amennyiben pedig eredetiek is ezek a költői próbálkozások, irodalmi értéktől erősen mentesek. Kortörténeti szempontból azonban nagyon érdekesek, hisz a közízlésre a tucatárú gyakran sokkal jellemzőbb, mint a kimagasló műalkotás. Bibliofil szempontból azonban éppen ezek az alkalmi versezetek a színházi nyomda-termékek legérdekesebbjei. Ajándékképpen készültek, emléknék a nagyközönség számára, nem tartalmuk, hanem kiállításuk szépsége

irnunk. A kiállítás maga a Musée Galliéra tavasszal rendezett tárlatánál is, melyről múlt számunkban megemlékeztünk, pazarabb, és fényesen tanuskodik arról a tudatos szervező munkáról, amelyet a francia kiadók legjelesebbjei közel húsz év óta kifejtének s mely munkának eredménye: a mai francia könyv.

Egy nagy grafikus művész, Felix Bracquemond, 1897-ben megjelent könyvében (*Étude sur la gravure sur bois*) lefektette a mai könyvművészet alapelveit. Fölhívja figyelmünket a nyomtatott lap egységének követelményére. A kiadó a könyv építészé legyen, mondja és kiküszöbölendőnek tartja mindazokat az eljárásokat, amelyek, a fotomechanikával kapcsolatban, megölői az igazi művészetnek. Szavai nem vesztek el nyom nélkül. *Lepère, Lunois* az ő nyomdokain haladtak és az ő tanításának értelmében „illusztráltak” *Toulouse-Lautrec, Louis Legrand, Bonnard*. A nagy kiadók és betűöntő vállalatok új, megfelelő betű-típusok megteremtésén fáradoztak. Különösen *Edouard Pelletan* és *Léon Pichon* kiadók tudatos energiájának, propagatív fáradozásának köszönhető, hogy a jól előkészített talajon, a kedvező gazdasági viszonyok fölhasználásával a háború után a mai eredmény előállhatott. A párizsi „Könyvesarnok”-ban mindezt példákön látjuk bemutatva és egész nagyszerű gazdagságában tárul szemünk elé a mai francia könyvtermelés legjava. Vajha kiadóink, nyomdáink, illusztráló művészeink okulnának belőle. Szegénységünkkel mint paizzsal ne védekezzünk! Tudatos munkával, ha szerényebb keretek között is, mi is elérhetnénk megfelelő eredményeket. Jóakarató kísérletek e téren már történtek, a szervezett, egységes törekvés még hiányzik. *Rózsaffy Dezső.*

AJÁNLÁSSAL ÉS KÉZIRÁSSAL ÉKES KÖNYVEK.

(NEGYEDIK KÖZLEMÉNY.)

Klauzál Gábor. Klauzál Gábor kora, dr. Horváth János. — Az élet fája. K. G. fölött a szegedi zsinagógában 1866 aug. 14-én tartott emlékbeszéd Löw Lipót főrabbitól. — K. G. Emlékbeszéd. 1904 nov. 18. Löw Immánuel, Szeged, Traub. — Mellékelve: K. G. mint Csongrád vmegyei országgyűlési követnek irnoka Kováts Ferenc részére Pozsonban Sept. 8-kán 844 sajátkezüleg írt bizonyítványa, továbbá elhúnyta alkalmából kiadott gyászjelentések, özvegyéhez intézett részvétnyilatkozatok s Széll Kálmánnak ugyanahhoz intézett levele.

Kner Izidor, Aforizmái, Gyoma, 1917, szerző kiadása. — Az első címlapon: „Dr. Sz. J.-nek. Kit embertársa mosolyra fakaszt, az háláját e mosollyal le is róttá. Kinek elevenére tapint, az holtig emlékében tartja. Igaz tisztelettel a szerző. Gyoma, 917 aug. 17.”

Koch Antal, A Fruskagóra geológiája, Akad. 1895. — A címlapon: „Nagys. Dr. Schmidt Sándor műegyet. tanár úrnak őszinte barátsággal Dr. K. A.“

* A. Kohut, Bismarcks Beziehungen zu Ungarn und zu ungarischen Staatsmännern, Berlin, Hoffmann, 1915. — Az első levélen: „Nagys. Sz. J. rendőrfőkapitány úrnak kiváló tisztelettel és hazafias, hódolatteljes üdvözléssel a szerző. Berlin, 28. X. 1915.“ — Mellékelve a szerzőnek a mű dedikációjára vonatkozó, meleghangú, magyar nyelvű levele.

Komjáthy Jenő, A homályból, költemények, 2-ik kiadás. Komárom, 1910. — A címlapon: Szeged, 1911 febr. 17. kelettel a költő fiának, Győzőnek, Dr. Sz. J.-hez intézett ajánlása. — Mellékelve ugyanannak a K. kultusz ápolása tárgyában írt levele és K. J.-nek a kötét 7. oldalán közölt Anyámhoz c. költeményének kézirata.

Komócsy József, Szerelem könyve, Révai, 1883. Legfinomabb hollandi papírra nyomott 50 példányból ez a 2. sz. — Az első címlapon: „Tóth Lőrincnek, az én jóltevőmnek, mély tisztelettel és hálás szeretettel: Bpest, 882 december 9. K. J. — Ezenkívül az első címlap hátoldalán ez a sajátkezűleg írott verse van:

Szívem terített asztalánál —
Te nekem mindig helyet adtál:
Mit adjak én ezért neked?
Ami legkedvesebb szívemnek,
(Mert e dalok onnét erednek!)
Fogadd hálámul — könyvemet!

Tudom, hogy önző vagyok ebben,
Mert ha ott élek emlékedben:
Nekem az újabb jutalom —
Egykor nemes lelked sugára
Ragyogott rám, szegény árvára:
Nélküled nem volna — dalom! . . .
K. J.“

Komócsy József, Költeményei, Ráth M. bizománya, 1868. A címlapon: „Szabados Jánosnak szeretettel. Pest, 868 ápr. 20. K. J. Óvás: Minden antiquarius szigorúan tiltatik e könyv megvételétől, mert beleveszt. K.“

Korizmicz László, Levelek a szőlőből, Pest, 1871. Herz J. A címlapon: „gr. Batthiány Ferencz urnak K. L.“ — Mellékelve Pest, 1849 nov. 30-iki keletű előfizetési felhívás a Gazdasági Lapokra K. eredeti aláírásával.

Kossuth Ferencz harminc parlamenti beszéde, Bpest, 1906, Kunossy. — Mellékelve Karácsony napjára c. 9 levélnyi kézirata, 1914 máj. 25. elhunytakor kiadott családi gyászjelentés s fényképe ezen hátirattal: „Kedves Luiza nénémnek szeretettel, emlékül K. F. Cesena, 22. Május 1874.“

Kossuth Lajos, Irataim az emigrációból. 12 köt. Athen. 1880. Megfelelő helyen beillesztve K. L. 7 levélnyi kézirat-jegyzete az Irataimhoz. (Kiss Miklós — Kossuthnak Londonba, Páris, April 12. 1861 stb.)

- **Kosztolányi Dezső*, *A szegény kisgyermek panaszai*, Tevan, Békéscsaba, 1913. — 500 számozott példányból ez a 151. sz. A címlapon: „Sz. J. urnak tisztelete jeléül K. D. Budapest, 1916.” Mellékelve a szerzőnek kiadójához intézett négy levele.
- M. G. Kovachich*, *Vestigia comitiorum apud Hungaros*. Budae, Typ. reg. Universitatis, 1790. — Mellékelve *Pro memoria* címmel a szerző kéziratának egy levele.
- **Kozma Andor*, *Szatirák*, Athen., 1898. A tartalomoldalon: „Üdv az olvasónak! Dr. Sz. J. h. főkapitány urat Szegeden tisztelettel köszönti a szerző K. A. Bpest, 1913 április 7.”
- Kövári László*, *Erdély földje ritkaságai*, Kolozsvártt, Tilsch, 1853. — Mellékelve K.-nak Kolozsvár, 1901 nov. 27. keletű s családi vonatkozású levele.
- Kriza János*, *Vadrózsák*, I. köt. (több nem jelent meg), Kolozsvártt, Stein, 1863. — Mellékelve a szerzőnek Kolozsvárt, 1867 febr. 2. kelt s az Akadémia pénztárnokához intézett levele 60 „Vadrózsa”-példány ára fejében 150 frt. megküldése iránt.
- Lauka Gusztáv*, *A multról a jelennek*, Bpest, Aigner. — Mellékelve L.-nak „Egy gyermek-leányka sírján” c. versének kézirata.
- R. Leoncavallo*, *Der Roland von Berlin*, Operntext. Sonzogno. Mailand, 1904. A címlapon ajánlás: „A Monsieur Otto Lessmann hommage de R. L.” — Mellékelve L. hangjegy-autogrammja a *La Bohème* I. felvonásából: „Mimi Pinson la biondinetta...”
- **Lévay József* költeményei. I. köt. (ebben a kiadásban több nem jelent meg). Emich, 1852. Az előzéklapon: „Életem nyolczvanhatodik évének betöltése napján írom nevemet e könyvecskébe, emlékül Sz. J. számára. Miskolcz, 1911. november 18. L. J.”
- Lipcsey Adám*, *Gyöngyvirág és kisebb versek*, Singer és W. 1889. — Az előzéklapon: „Szabados Jánosnak tiszteletem, nagyrabecsülésem jeléül. Szeged, 1889 febr. 20. L. A.” — Mellékelve L.-nek Beck Istvánhoz Bpest, 1899 máj. 18-án intézett levele, amely szerint szombaton Ágai, Reiniger, Faragó, Garay és ő lemennek Szegedre. „Este rendeljeteK Békefivel halat Borossnál, az ünnep a te dolgod.”

(Folytatjuk.)

Szalay József.

AJÁNLÁSSAL ÉS KÉZÍRÁSSAL ÉKES KÖNYVEK*

(BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY)

Liszt Ferencz, A cigányokról és a cigány-zenéről Magyarországon. Heckenast, 1861. Mellékelve L. F.-nek Bpest, 1876. december 14-én kelt németnyelvű levele az eisenachi Bach-emlék ügyében s hogy márc. közepéig marad Bpsten. Mellékelve még Losonczy László L. F.-hez intézett ódájának kézírata.

Madách Imre, Az ember tragédiája, Zichy Mihály húsz képével rézfénymetszetben, Athen., 1898. Díszkiadás. — Mellékelve a) a költő atyjának, Imrének Sztregováról 1808 és 1809-ben keltezett, két, latinnyelvű levele; b) a költőnek autogrammjá; c) a költő fiának, Aladárnak A. Sztregova 1891 júni 6. kelt baráti levele, melyben az illetőt vendégül hívja, előzőleg Palágyi Menyhért és Komjáthy Jenő voltak nála; d) Zichy Mihálynak Szt. Pétervár 1887 szept. 29-én és u. o. 1887 okt. 12-én kelt két levele, melyekben közli, hogy 20 drb „Ember tragédiája” kartonját Bécsből Münchenbe küldik Baumgartner képkereskedőhöz, majd, hogy 45 rajzra terjedő tervét az Athenaeum „kalmáros óvatossággal” megkevesebbitette. Említi, hogy Munkácsynak is kedve kerekedett Madáchot illusztrálni.

Madarász József, Emlékirataim 1831/1881, Franklin, 1883. — Mellékelve M.-nak Bpest, 1898. Június 22-iki s a Magyar Hírlaphoz intézett levele, amelyben tiltakozik, hogy cikkíró kétségbe vonja a Deák Ferenczel történt beszélgetés kijelentéseinek hitelességét; továbbá helyteleníti azt a kitétele is, mintha neki fájt volna, hogy Kossuth nem tegezte őt 1868-ban, amikor hazatérésre akarta rábírní Kossuthot. „De rosszul esett barátságtalansága”.

**Dr. Márki Sándor*, II. Rákóczi Ferencz, 3 köt. Athen., 1907. A címlapon: „Dr. Sz. J.-nek Rákóczi vigaszával, hogy nem minden napnak mulik el a fénye; s amely nap ma siralmat ad, holnap örömet adhat. Szeged, 1923. márc. 8. M. S.” — A megfelelő helyekre beillesztve Rákóczi Ferencz, Károlyi Sándor, gróf Aspremont, Teleki Mihály és Komáromi Csipkés György eredeti levelei.

Munkácsy, Souvenir, l'enfance, Paris, C. Levy, 1897. Az első címlapon: „A l'aimable Ami Eugèn Müntz, souvenir affectu Cécile de Munkácsy”. Mellékelve M. M.-nak 1889-ben a Chateau de Colpach-ból keltezett, n. Reök Iván orszgy. képviselőhöz intézett s betegeskedésről panaszkodó levele és M. M.-nének Kölnből, 1903 dec. 22-ről keltezett s R. I.-hoz intézett francia nyelvű levele, aláírva Cili néni.

**Pásztor József*, A muszka vendég, Légrády T. 1915. A címlapon: „Tépett, fáradt lélekkel nézegetem a „Muszka vendég” sorait. „Akkor” még lelkesedtünk, reméltünk, kis magyar börtönöm-

* E befejező közlemény az értékes könyvtár magyar anyagának is csak általánosabb érdekű részére szorítkozik.

ben hová teregessem vert szárnyaimat? Hol a tengerünk? Merre vagytok kéklő bérceink? Hogy röpittem fölfelé kis fiam ámult, vágyó lelkét? Sz. J. barátomnak borus lélekkel. P. J. Budapest, 1920 június 11.“ — Mellékelve Rákosi Jenő kritikája négy levélnyi kéziratban.

**Petőfi Sándor* összes költeményei, hazai művészek rajzaival díszített harmadik népies kiadás. Bpest, Athen. (É. n.) Mellékelve az Egy gondolat bánt engemet c. költemény, melyet O teama simt... c. a. Goga Oktávián fordított s írt le részemre a szegedi államfogházban, 1912 március havában.

Petőfi Sándor összes költeményei. 3 köt. a Jókai-Havas-féle kiadásnak merített papíron 50 számozott példányából a 48. számú. A III. kötetbe illesztve a költő kézírata: A virágok. A kézirat hátlapján ez a följegyzés: „Jól ismerem Petőfinek ezt a költeményét. Jókai Mór“. — A kézirat Bagossy Bertalan, a volt szatmári kir. kath. főgimn. igazgatójának baráti ajándéka.

Petőfi Sándor összes művei. Jókai-Havas-féle kiadás 6 köt. Athen., 1892. Az I. kötetbe Juhász Gyula írta be Petőfi c. költeményét. Kezdősora: Csöndes falu, bús őszi este. A II. kötetbe Móra Ferenc írta be A koltói cigányleány c. és Falu tücske vagyok én kezdetű költeményét. A III. kötethez mellékelve Szabolcska Mihály saját kézírású Petőfi c. verse, melynek kezdősora: Minek siratnátok? A IV. kötetbe Hubay Jenő írta be Petőfi-szimfóniájának két taktusát: Szabadság, szerelem! E kettő kell nekem. Az V. kötetbe beillesztve dr. Jókai Mórnak, Svábhegy 1899 júl. 12-én kelt levele, amelyben a Krisztinavárosi színház igazgatójának utasítást ad a Petőfi halála 50 éves fordulóján, Nagy Bella művészről által előadandó Apotheozis c. költeményére nézve. A VI. kötetbe beillesztve Herczeg Ferenc Petőfiről, Szegeden a DMKE 1922. évi közgyűlésén tartott felolvasásának kézírata.

**Prohászka Ottokár*, A háború lelke, Élet-kiadás, Bpest, 1915. Az előzéklapon: „A háború lelke kegyetlen, de majd elszáll, mert nem a mienk; a testvériség lelke pedig fölébred, mert az el sem ment, az itthon van s köztünk marad. P. O. Szfhv., 1918. V. 5.“

**Rákosi Jenő*, Aesopus, vígjáték öt felvonásban, Pest, 1866, Wodianer. Az előzéklapon: „Egy letűnt világ képe merül föl előttem a mult ködéből; elköltözött nemzedékek drága alakjai vonulnak fel procecczióban (sic!) lelki szemhatáromba, mikor ezt a könyvet ma a kezembe veszem, hogy pár sort írjak ez üres lapjára. Látom fiatalságom szegénységét, küzdését mint százaz karót és látom rajta felfonódni fiatalságom álmainak gazdag, virágba borult kúszó rózsatőjét. — El veletek varázsos képek. Ma mondták a képviselőházban, hogy elvesztettük a háborút... Gyerünk Petur! Jóéjszakát — R. J. 918 október 17.“ — Mellékelve R.-nak „Fata libelli“ c. 5 ívoldalnyi kézírata 1893-ból, amelyben elmondja Aesopus darabja sorsát; említi, hogy az ő írói pályája tulajdonképpen itt kezdődött (1865).

**Rákosi Jenő*, Régi dal régi gyűlölségről. Színmű, Eggenberger, 1867. „A mennyiben rendörkézre került ez a dolog, a melyet 46 évvel ezelőtt fiatal meggondolásból elkövettem, — vállalom. Különben letagadnám. R. J. 913. márc. 31.“

**Sebők Zsigmond*, Alakok, elbeszélések, Szeged, 1887. Az előzőlapon: „Mikor megjelent Szegeden az első könyvem, a szegediek jószívű figyelemben részesítették ezt a novellisztikus dadogást. Lehet, hogy azért voltak ilyen kegyelmesek, mert éppen akkorjában derült ki, hogy Köteles Mihályt a szegedi törvényszéken ártatlanul ítélték el húsz évi fegyházra s az olvasók így gondolkodtak: — Egyszer már rosszul jártunk a szigorúságunkkal. Hadd fusson hát ez is! És fölmentettek ez irodalmi bűnöm alul, amiért hálás vagyok. A könyvemet már rég elfelejtettem, de azt soha, hogy a szegediek iránt hálára vagyok kötelezve. — Ám, hogy csaknem harminc év múltán is akadjon előkelő szegedi ember, a ki érdemesnek találta ezt az ifjúkori kísérletemet előkotorni a jótékony porréteg alul, zavarba hoz és szinte büszkévé tesz. Budapest, 1915 augusztus 23. S. Zs.“

Gróf Széchenyi István, Világ, Pesten, Landerer, 1831. — Mellékelve Sz.-nek Wimmer lelkészhez, Zinkendorf, 1841 okt. 3-án, intézett németnyelvű levelének töredéke, melyben sajnálkozik, hogy nem találkozhattak; a viszontlátásra búcsúzik, amikor is con amore kibeszélgethetik magukat. — Mellékelve még Andrássy Manó grófnak Sz.-ről készült karrikaturája: Pista mint író, István mint törvényhozó, Istók mint zszurnalista.

Vörösmarty összes munkái. 8 köt. Bpest, Méhner V. 1884. Az I. kötetben a költőnek Szentiván, dec. 10-én 1852-ben kelt és Tóth Lőrinchez intézett gazdasági vonatkozású levele; a II. kötetben Deák Ferenc, mint a V. árvák gyámja és Ráth Mór pesti könyv-árus közt az összes munkák kiadási jogára vonatkozó, 1863 ápr. 20-án kötött eredeti szerződés; a III. kötetben Deák Ferenc elszámolása az árvák javára adományozott 19.385 frt 47 kr-ról; a IV. kötetben a pesti magyar színház megnyitási ünnepén, 1837 aug. 22-én előadott Árpád ébredése előjáték színlapja és Döbrentei Gábor sajtákezű följegyzése Budán, 1834 kelettel, hogy „a magyar tudós társaság költségével kijött Várnászból alulírt által ment az idősb és ifjabb király Ő Fels. példány 2“ — ; a VIII. kötethez mellékelve V. négysoros verskézirata:

„Hosszú életet élj, hogy elérd a' mit mi reméltünk
S a mi reményünkön túl vala, érni reméld.
'S mondhassad, ha porainkat jósz üdvözleni: „Küzdők'
Hamvai, bék veletek! a' haza boldog, erős.“

Vörösmarty.“

Szalay József